

MILOŠ ŠEJN, SYLVA POLÁKOVÁ / 22. 5. 2024

Podílet se na přetváření

Úryvky z rozhovoru s Milošem Šejnem po výstupu na vrchol kopce Zebín v roce 1988

Se svolením Miloše Šejna redigovala Sylva Poláková.

Během přípravy autorského večera nazvaného Depozit paměti poskytl Miloš Šejn Národnímu filmovému archivu dvě původní VHS kazety se záznamem akce *Na Vrcholu / Zebín* (10. září, 1988). Jedna z kazet obsahovala kromě zmíněné akce rovněž záběry z vernisáže Šejnovy výstavy *Práce z let 1984–1988* (Malá výstavní síň, Liberec, 10. 11. – 4. 12. 1988), včetně přednášky Jiřího Valocha o tvorbě tohoto autora v kontextu konceptuálního umění. Dále se na kazetě dochoval neformální rozhovor s umělcem, jenž byl pořízen následujícího dne po samotné akci a to v jičínském bytě historika a dokumentaristy Radka Schovánka, který podle Miloše Šejna všechny tyto události inicioval.

Jednačtyřicetiletého Šejna zpovídal zlínský folkový hudebník Otakar Veverka. Rozhovor byl motivován osobní zkušeností diváka, který byl podobné umělecké akci přítomen poprvé v životě a zajímaly ho tedy kořeny, intence a možnosti tvorby, jejíž jádrem je vztah přírody a člověka a v níž se kombinují rozličné umělecké metody a techniky.

Miloš Šejn na otázky, jak dospěl k tomuto uměleckému projevu odpověděl:

Odmalička jsem bažil po přírodě. Pozoroval jsem ptáky, sbíral jsem rostliny. Postupem času jsem je začal fotit a pořídil jsem si dlouhý objektiv, ale než jsem začal fotit, tak jsem si vše kreslil. Měl jsem představu, že budu ornitolog a budu měřit ty křídla a zobáky, a pak jsem si uvědomil, že měření nemá žádný smysl a daleko důležitější je pro mě samotný zážitek než vytvářet nějaký systém.

Miloš Šejn se narodil 10. srpna 1947 v Jablonci nad Nisou a vyrůstal v Jičíně, kde žije i dnes. Absolvoval střední uměleckoprůmyslovou školu v Turnově, obor rytí a broušení drahokamů, kterým se také živil před nástupem na základní vojenskou službu. Poté byl přijat na dějiny umění na Filozofické fakultě UK a od roku 1977 pracoval více jak deset let v depozitáři Krajské galerie v Hradci Králové. Blízkost Prachovských skal jej vybízela k cestám do přírody, při nichž postupně objevoval a přibíral další umělecké postupy a média. V roce 1988 v Malé výstavní síni v Liberci prezentoval již ucelený soubor prací, které obsahovaly kresby, fotografie, objekty, instalace a také videozáznam z akce, při níž na vrcholku kopce Zebín za přítomnosti diváků provedl jakýsi rituál smíření s místní krajinou, s níž se rozhodl uměleckým způsobem v daný okamžik interagovat.

Snažím se svůj jazyk k přírodě prohlubovat a hledám k tomu adekvátní jazyk. Takový jazyk, který by mi vyhovoval a který by reagoval na současný vývoj moderního umění. Prošel jsem přes fotografii, kresbu a malbu k věcem, které spojují akčnost v přírodě. Jednotlivé části je sice zároveň možné vnímat jako obrazy nebo instalace, ale důležitý je celek. Protože se dnes natáčelo, mohla by se na výstavě prezentovat ta akční část jako součást instalace (což se také ještě koncem stejného roku stalo – pozn. red.).

Vzniká-li dílo jako vícevrstvá událost, jak ji potom tlumočit publiku, které se jí nezúčastnilo? To před vernisáží zajímalo také Otu Veverku, který se tehdy jako mnoho dalších vůbec poprvé setkával s akčním a konceptuálním uměním.

Řeším to tak, že používám texty. Vznikly stejně jako kresby a obojí se pak stalo součástí výstavy (např. v autorových samostatných prezentacích roku 1982 v Divadle hudby v Olomouci nebo roku 1986 v Domě pánů z Kunštátu v Brně – pozn. red.). Nebo jsem takto dělal takové knížky. Na ten stejný vršek jsem za těch několik let podnikl spousty cest. Dotýkal jsem se povrchů, zaznamenával jsem barvy květů a zároveň jsem si k tomu psal poznámky. Z toho všeho jsou potom ty knížky s titulem třeba Cesta na Zebín tehdy a tehdy, které jsou takovou souhrnnou věcí. Člověk pak má možnost znovuprožít to, co jsem prožíval já. O to se snažím.

V jednu chvíli, po výstupu na kopec, Miloš Šejn opatrně vyjmul i s kořeny trs čekanky. Tato scéna přihlížejícího Otu Veverku zaujala pro zvláštní citlivost a jemnost. Ta podle něj kontrastovala s živelností, s jakou umělec nakládal s dalšími materiály, především

s kameny, s nimiž perforoval rozvinuté pruhy bílého papíru, na které dlaněmi a prsty nanášel okolní zeminu a následně je také propaloval.

Říkali jsme si před natáčením (s kameramanem Ivem Sehnoutkou a Radkem Schovánkem – pozn. red.), že by bylo dobré, kdyby ta cesta skončila na tom vrcholovém kameni. A když jsme měli naráz pokračovat, napadla mě jakási oběť – smíření s přírodou, aby odpustila, že tam budu něco předělávat. Oběť za lidský zásah.

Snažil jsem se syntetizovat více věcí, které jsem v posledních letech dělal, Týká se to třeba těch kamenů – údery, protrhávání kresby, vybírání kamenů, které se mi dostanou do ruky poblíž toho místa, kde sedím. Když se pak jeden ten kámen rozpůlil, říkal jsem si, že i to je část lidského údělu takto s tou přírodou zacházet. Podílet se na jejím přetváření.

Akce v přírodě většinou Miloš Šejn realizoval o samotě. Přítomnost dalších lidí, nebo dokonce publika však vnesla do jeho práce performativní rozměr, který později naplno využil v řadě svých intervencí ve veřejném prostoru. Zdánlivou plachost vytušil v projevu Miloše Šejna také Ota Veverka, který se zeptal na umělcovo prožívání přítomnosti dalších osob během akce *Na vrcholu / Zebín*.

V první chvíli jsem se snažil vás nevnímat, ale postupem času byla ta vaše přítomnost čím dál tím příjemnější.

Kazeta, na kterou byl v roce 1988 pořízen záznam dnes již ikonické akce Miloše Šejna, obsahovala cenný badatelský materiál, který bude využit pro dokumentaci díla v rámci dlouhodobé archivní péče. Akce *Na Vrcholu / Zebín* (1988), kterou v roce 2009 Miloš Šejn zkrátil na sedmiminutovou prezentační verzi, bude v kině Ponrepo uvedena za přítomnosti autora v původní téměř půlhodinové délce.

Na Vrcholu / Zebín (1988)

Miloš Šejn s Otakarem Veverkou během rozhovoru

Depozit paměti: Video práce Miloše Šejna z let 1988–2022

Miloš Šejn od počátku šedesátých let minulého století podrobuje subjektivnímu uměleckému výzkumu přírodu – ať už tu historickou, humanizovanou, nebo tu zbývající, ještě divokou. Performance, v níž jsou akcentovány tvář, neartikulovaný jazyk nebo kontakt rukou i chodidel s materiály a daným prostředím, jsou kombinovány s expresivní kresbou a s digitálními vizuálními prostředky. Depozit paměti je názvem zatím poslední výstavy stále aktivního tvůrce, která se odehrála na jaře 2024 v pražské galerii Jilská 14. Pod stejným titulem bude v kině Ponrepo uveden autorský výběr video prací Miloše Šejna z let 1988–2022, v němž je patrný ponor do vlastních vzpomínek.

Projekce, kterou uvede Sylva Poláková, proběhne za osobní účasti autora Miloše Šejna a za přítomnosti kurátora výstavy Petra Vaňouse. Akce se koná ve spolupráci s galerií Jilská 14 (Depozit paměti, 6. 3. – 27. 4. 2024).